

KEÇİ ÜRETİMİ

10. Hafta

Prof. Dr. Gürsel DELLAL

TÜRKİYE'DE KEÇİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ÜRETİM SİSTEMLERİ

1) Aile işletmelerinde üretim

- Bu işletmeler Türkiye'de esas olarak tüm bölgelerde bulunurlar
- Bu işletmelerde şehir ve ilçe ve kenarlarında ve köylerde bulunabilirler
- Üretim aile ihtiyacını karşılamakla birlikte pazara yönelik satış yapan işletmeler de bulunabilir
- Pazar kaynaklarını:komşular,lokal pazarlar ve diğer aracı pazarlama birimleri olabilir
- Keçisi sayıları 3-5 baş ve üstü olabilir
- Yem kaynakları; orman kenarlarındaki meralar,diğer meralar,bağ ve bahçeler, tarım arazileridir. Elden de besleme de yapılabilir.
- Sağlık hizmetleri yetersizdir.
- Keçi barınakları basittir.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

- Otlatma gündüz ve akşam eve dönüş vardır(?).
- Genellikle aile iş gücünden yararlanır.
- Ücretli çoban tutma yaygın değildir.
- Bazıları arazisizdirler. Akdeniz bölgesinde arazisiz keçi işletmelerinin oranı %20'dir.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

2) Köy sürüleri şeklinde üretim

- Esas yerleşim yeri köy merkezi ve civardır.
- Türkiye'de tüm bölgelerde görülür
- Yayla yok ise köy civarındaki yakın meralardan yararlanır
- Genellikle grup veya ortak köy sürüsü kurulur
- Çoban ailelerden sırayla veya kiralık olarak karşılanır.

Türkiye’de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

3)Yaylacılık sistemi

- Akdeniz ve G.doğu Anadolu’da daha çok rastlanır.
- İlkbahar ve/veya yazın yem kaynağı için meraya gidilir, sonbaharda dönülür.
- Yaylalar genellikle kamu arazisidir ve para ödenmez
- Özel otlaklarda hayvan başına para ödenir.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

- Sürüler tek bir ailenin veya ortak olabilir.
- Sürüde hayvan varlığı 300-500 baştır.
- Yaylaya göç araba, yürüme ve araba+yürüme.
- Üretim işleri (aşım, doğum, sağım, kirkım ve ürün işleme) yaylaya çıkma zamanına göre yaylada veya köyde olabilir.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

4)Göçer keçicilik

- Toprağa bağımlılık yoktur.
- Meraların yeşerme durumuna göre sürekli olarak göçülür.
- Geçmişte Akdeniz ve Güneydoğu'da vardı fakat günümüzde yok gibidir.
- Dikkat: sürüler yalnızca keçi ve/veya koyun + keçi.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

- Göçer sistemde keçiler basit çitlerde (yatak), oğlaklar tahta çadırdadır (çözmen) kalırlardı.
- Hayvanların beslenmeleri tamamen meraya dayalıdır(?).
- Ürünler önce aile içi tüketim ve geri kalan satış.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

İşletme düzeyinde analiz=

1)Ekstansif tipte üretim yapan işletmeler=

- Esas olarak meraya dayalı olarak üretim yapılır
- Keçi genotipleri genellikle yerli ırklardır
- Aile işletmeleri,köy sürüleri,yaylacılık ve göçer tipteki üretimin çok önemli bir bölümü ekstansif tipte üretim yoluyla gerçekleştirilmektedir

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinde üretim sistemleri-devam-

2)Entansif tipte üretim yapan işletmeler=

- Türkiye'de esas olarak keçi sütü üretiminde görülmektedir
- Tüm bölgelerde son yıllarda bu işletmelerin sayısında artış görülmektedir.
- Yem kaynağı olarak yalnızca veya büyük çoğunlukla konsantre süt yeminden yararlanılır.
- Keçi genotipleri Saanen, Türk Saaneni ve Akkeçi gibi sütçü genotiplerdir
- Amaç; peynir ve dondurma üretimine yönelik keçi sütü üretimidir

3)Yarı entansif tipte üretim yapan işletmeler=

-Yem kaynağı olarak mera ve diğer kaba yemler ile birlikte süt yemi de kullanan işletmelerdir

-Türk Sanneni gibi melez genotipler ile birlikte saf sütçü genotipler de bulunabilmektedir.

-Bu sistem de yerli Kıl keçileri ile de üretim yapmak mümkündür.Önemli olan sütün etkin ve karlı pazarlanabilmesidir.

-**Dikkat:**Önemli olan kullanılan yemin tipi, kaynağı ve miktarıdır.Çünkü ticari işletmelerde üretim düzeyinde en önemli girdiyi yem oluşturur.Özellikle çok olumsuz çevre koşulları(farklı lokal klimalar,yükseklik, kayalık ve çalılık gibi otlama bakımından zor arazi koşulları,su sorunu v.s) olmadığı sürece yem kaynakları ve genotiplerin kullanımı bakımından her üç sistemden de yararlanılabilir

TÜRKİYE'DE KEÇİ YETİŞTİRİCİLİĞİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Genel özellikler:

- Türkiye'de yaklaşık 500 bin işletmede keçi yetiştirilir. Yaklaşık 3 milyon kişinin gelirine doğrudan katkı sağlar. Bu işletmelerin önemli bir kısmı orman içi ve kenarında bulunur.
- Keçi varlığının önemli bir kısmını Kıl keçileri oluşturur. Bunu Ankara ve Kilis keçisi izler. Batı kıyı bölgelerinde az miktarda sütçü genotipler de vardır.
- Akdeniz ve Ege'de orman içi ve kenarı mera ve makilik alanlar, diğer mera alanları,bağ ve bahçe ve Anızlık alanlar.
- İç ve Güneydoğu Anadolu: ovalık alanlarda mera, anız ve makilik alanlar
- T.işletmesi başına keçi sayısı bölgelere göre değişir: Akdeniz'de ortalama 200, Güneydoğu Anadolu'da >20 ve Ege'de 20 baş civarındadır.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri-devam-

- İşletmelerin bir kısmının toprağı yoktur. Bunların Akdeniz'deki payı %20, Güneydoğu Anadolu'da yaklaşık %18'dir.
- İşletme başına nüfus sayısı Akdeniz, Güneydoğu ve Ege'de sırasıyla ortalama 6,11 ve 5 kişidir. Ankara keçisi yetiştiren işletmelerde bu sayı 6'dır.
- Türkiye'de genellikle dışarıdan ücretli çoban tutulmaz. Ücretli çoban tutma oranı %1-2'yi geçmez.

Türkiye’de keçi yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri-devam-

- Eğitim seviyesi diğer hayvancılık kollarına göre düşüktür (Dikkat???). Okur yazar olmayanların oranı Akdeniz’de %10,6; Güneydoğu’da ise %28,46’dır.
- Öz sermaye kullanımı, diğer hayvan türlerine göre, en yüksek düzeydedir (Dikkat ???). Bu genelde %90 civarındadır. Ankara keçisi işletmelerinde %100’e yakındır. Çünkü; keçi yetiştiren tarım işletmelerine kredi olanakları yok ve/veya çok düşüktür.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinin teknik özellikleri

- Teke katımı serbesttir. Teke genellikle yıl boyu sürü içinde bulunur.
- Doğumlar yıla dağılır. Fakat yoğunluklu olarak Aralık-Ocak başlar. Mart'a kadar sürer.
- Oğlak emiştirmesi 2,5-3 ay sürer. Genelde oğlak besisi yoktur (Dikkat ???). Genelde sürüde tutularak 2 yaşında kurbanda pazarlanırlar.
- Sağım süresi 3-6 aydır. Sütçü tiplerde daha fazla.
- Damızlık temini kendinden ve/veya komşu işletmeden
- İlkine damızlıkta kullanma yaşı 1.5 ve sürü yenileme payı %20 düzeyindedir
- Sağlık korumada en yaygın olan yöntem kireçlemedir. En çok enterotoksemi ve keçi ciğer ağrısı aşısına başvurulur. Etkin bir parazit mücadelesi yoktur.
- Geleneksel üretim teknikleri uygulanır. Fakat Ege başta¹⁵ olmak üzere sağım makinesi kuran işletmeler vardır.

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinin ekonomisi

- Örgütlenme yoktur.
- Süt aile içi tüketimden sonra yerel peynir yapılarak lokal pazarlarda ve/veya tüccara satılır.
- Ancak satılan çiğ sütün tamamına yakını mandıralar tarafından alınır.
- Keçi eti pazarlaması farklılık gösterir (???)
- Keçi liflerinin pazarlanması (???)

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinin ekonomisi- devam-

- Keçicilik işletmeleri Akdeniz ve Ege'de dağlık, Güney doğuda ise ovalık bölgededirler.
- Dağlık bölgelerdeki üretim deseninin dar olması keçi yetiştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle keçinin tamamen çıkartılması veya azaltılması gelirden önemli düzeyde azalışa neden olmaktadır.
- Ovalık alanlarda ise ürün deseni daha geniş ve etki dağlık alanlarda olduğu gibi büyük değildir.

Türkiye’de keçi yetiştiriciliğinin sorunları-özel sorun: orman-keçi ilişkisi

- Osmanlı döneminde orman otlatması önce serbest.
- Daha sonra 1858’de ‘Kanunname-i Arazi’ yasası çıkartılarak ormanlar koruma altına alınmış. Bu yasayla otlaklar da kamu malı haline gelmiş ve otlatmaya da kimi sınırlamalar gelmiştir. Daha sonra bu yasa da yetersiz görülmüştür.

Türkiye’de keçi yetiştiriciliğinin sorunları-özel sorun:orman-keçi ilişkisi-devam

- Orman Nizamnamesi çıkartılmış ve ormanlarda otlatmaya ait hayvan türü, sayısı ve otlatma mevsim ve süresi istenmiştir.
- Cumhuriyet dönemi: 1920’de ‘Baltalık Kanunu’ ve daha sonra da ‘İkinci Orman Nizamnamesi’ çıkartılmıştır. Bu yasalarda da izine bağlı olarak otlatma serbesttir.
- Daha sonra çıkartılan orman yasaları ve yönetmenliklerinde ise ormanda otlatmalar kesinlikle yasaklanmış ve ormana yakın otlakların kullanımı kimi ilkelere bağlanmıştır.
- 1970’ten sonra Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (OR-KÖY) kurulmuş ve orman varlığının korunması için orman köylülerine yapılan desteğin iyileştirilmesi uygulamaları başlatılmıştır (Bitkisel-seracılık, meyvecilik, zeytincilik ve hayvansal üretim kredileri – süt ve besi inekçiliği /koyuncululuğu, arıcılık, tarla balıkçılığı ve yumurta ve et tavukçuluğu)

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğinin sorunları-özel sorun: orman-keçi ilişkisi-devam

- OR-KÖY ile ilk kez Cumhuriyet döneminde orman köylüsünün ekonomik sorununu çözmek açısından önemli adımlar atılmıştır. Fakat sağlıklı planlamalar yapılamamıştır. Özellikle keçi yetiştiriciliği ihmal edilmiştir.
- Taşınamayan köylerde ise keçinin tamamen kaldırılması mümkün ve ekonomik olamamıştır.
- **DİKKAT: BU SORUN NASIL ÇÖZÜLÜR ?**